

АНАЛИТИЧЕН ДОКЛАД

на статистическите данни за натовареността на съдилищата в Република България за 2011 год.

Комисията по анализ и отчитане степента на натовареност на органите на съдебната власт, създадена с решение на Висшия съдебен съвет по протокол № 36 от 06.10.2010 г., изготви настоящия анализ в изпълнение на чл. 30, ал. 1, т. 9 от Закона за съдебната власт и т.13 от приетия с решение № 174 от 02.03.2012 г. на Министерския съвет График на неотложните мерки и действия на правителството и органите на съдебната власт за изпълнение на показателите за напредък в областта на съдебната реформа, борбата с корупцията и организираната престъпност за периода м.м.февруари-юли 2012 година.

Натовареността на Върховния касационен съд, Върховния административен съд, Върховната касационна прокуратура, Върховната административна прокуратура и Националната следствена служба не е предмет на настоящия анализ, тъй като тези върховни структури отчитат дейността си със самостоятелно изготвени от тях годишни доклади, в които задълбочено анализират и натовареността им, като правят конкретни предложения за законодателни промени и други допустими от закона мерки за урегулирането и.

Анализът за натовареността на районните, окръжните, апелативните, военните и административните съдилища в Република България за 2011 г. е изготвен на база предоставените от тях на основание чл. 30, ал.1, т.13 от Закона за съдебната власт данни за дейността им с годишните статистически отчети. В една от утвърдените унифицирани форми за отчет съдилищата дават информация за натовареността - щатна и действителна. На база постъпилата информация във Висшия съдебен съвет е изготвена обобщена таблица за натовареността на съдиите в отделните районни, окръжни, апелативни, военни и административни съдилища, в която се съдържат данни по нива и съдебни райони относно: дела за разглеждане и свършени дела; брой на съдиите по щат и отработените човекомесеци (реално работили съдии). Изчислена е натовареността по щат и действителната натовареност както спрямо делата за разглеждане, така и спрямо свършените дела. Изготвени са и графики за натовареността на съдиите в различните съдилища по нива. Изчислена е и средната натовареност на съответните нива с оглед възможността за съпоставка натовареността на съответния съд, спрямо средната за нивото.

Натовареността по щат отразява обема на работа на съответния орган за отчетния период, изразен в брой дела месечно на един съдия. Тя

се изчислява като общия брой дела за разглеждане се раздели на броя на съдиите по щат за съответния съд. Получената стойност се разделя на броя на месеците за периода, за който се отчита натовареността (на 6 за полугодieto и 12 за годината).

Действителната натовареност отразява обема на работата в съда на база реално работилите съдии и дава представа за реалната натовареност на съответния съд за отчетния период. Тя се изчислява като постъпленията от дела за периода се раздели на броя на отработените човекомесеца. Те от своя страна се изчисляват като за всеки съдия от 12 месеца се приспадат: по-продължителния отпуск по болест, неплатен отпуск и майчинство. Не се приспада годишния отпуск и съдебните ваканции. Сбора от отработените човекомесеци на всички съдии дава общо отработените човекомесеци за целия съд. Действителната натовареност на съдилищата отразява състоянието на натовареността на съответен съд за съответен период и при сравняване с щатната натовареност може да се използва като коректив при вземането на съответно управленско кадрово решение, например командироване за определен срок.

За целите на настоящия анализ, с насоченост оптимизиране на щатовете в отделните съдилища, с оглед преодоляване на неравномерното им натоварване, от значение е натовареността по щат, поради което в настоящия доклад данните са относно натовареността на съдилищата по щат. Независимо от това в приложените към доклада обобщена таблица и графика са отразени и данните за действителната натовареност.

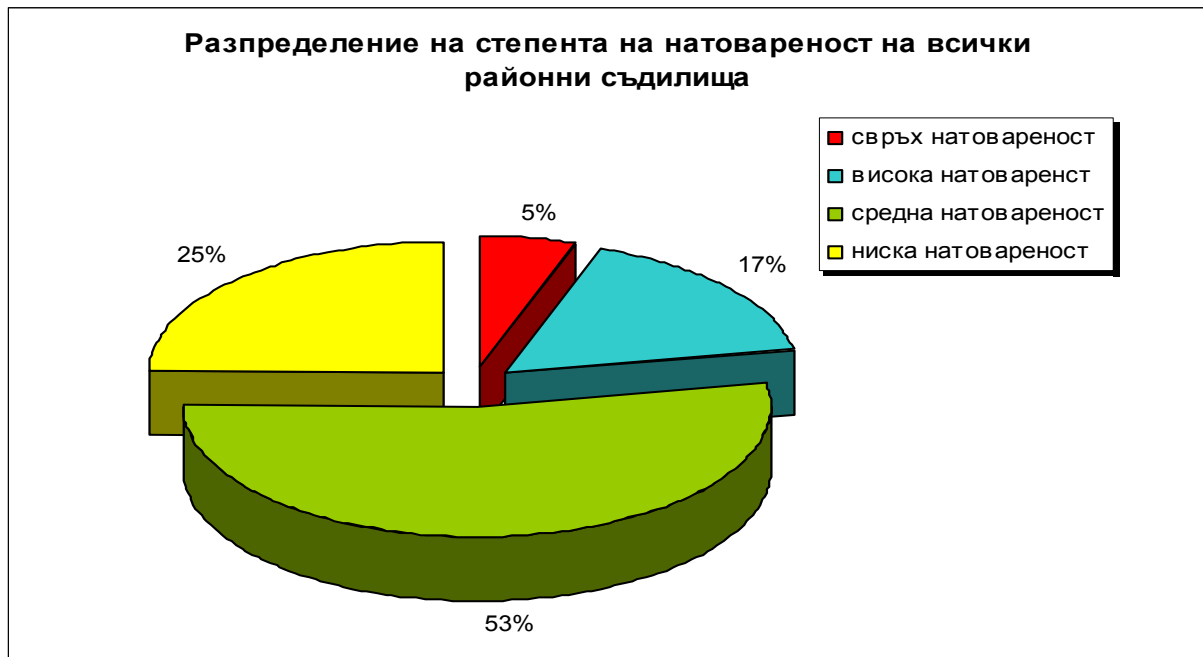
При анализа на статистическа информация за натовареността по щат за 2011 г. по нива условно се очертават три групи съдилища: с ниска; със средна и с висока натовареност, с изключение на районните съдилища, където се очертава и четвърта група - свръх натоварени. За окръжно ниво изключение от тези три групи се наблюдава само по отношение на СГС. Определяща за направеното условно разделение е изчислената средна натовареност по видове и нива съдилища.

1. Районни съдилища

Средната натовареност по щат на всички районни съдилища, изразена в брой дела за разглеждане месечно на един магистрат за 2011 г. е **38,74 бр.** За сравнение с предходните три години 2008-2010 г. тя е била средно 29,57 бр., или налице е увеличение с **9%**.

Ако условно се приеме, че районните съдилища с натовареност под 30 бр. дела месечно са с ниска натовареност; от 30 до 46 – със средна натовареност; от 46 до 60 дела - с висока натовареност, то по отношение на това ниво се очертава и четвъртата група съдилища – свръх натоварени (с над 60 бр. дела месечно).

На следващата графика е показано разпределението на четирите групи натовареност по щат на районните съдилища.

Видно от графиката $\frac{1}{4}$ от районните съдилища са с ниска натовареност и почти $\frac{1}{6}$ с висока натовареност.

Свръх натоварените районни съдилища по брой дела за разглеждане месечно на един съдия са 5% и това са: СРС – 82,47 бр.; РС Варна – 74,24 бр.; РС Пловдив – 61,23 бр.; РС Габрово – 61,11 бр.; РС Перник – 60,68 бр. и РС Русе – 60,24 бр. За сравнение през предходния тригодишен период средната натовареност по щат на същите съдилища е била съответно: СРС – 68,90; РС Варна – 57,86; РС Пловдив – 48,74; РС Габрово – 37,97; РС-Перник – 56,94. Съпоставката на данните сочи тенденция за значително увеличение на броя на делата в тези свръх натоварени районни съдилища.

Броят на свършените дела месечно за 2011 г. от един съдия по щат съответно е: СРС – 63,16 бр.; РС Варна – 60,94 бр.; РС Пловдив – 53,59 бр.; РС Габрово – 55,19 бр.; РС Перник – 54,41 бр. Следователно решаемостта на делата е: СРС – 76,58%; РС Варна – 82,08 %; РС Пловдив – 87,52%; РС Перник – 89,66 %; РС Габрово – 90,31% и РС Русе – 91,48 %. Стойността на решаемост на делата под 100 % в тези съдилища по същество показва, че с наличния щат от съдии те не могат да се справят с големия поток от постъпващи дела. Посочените стойности са получени като броя на решените дела е разделен на броя на заведените дела и резултатът е умножен по 100.

Съдилищата с висока натовареност по щат (от 46 до 60 дела за разглеждане месечно от един съдия) са 17%. Това са предимно съдилища в областните центрове или такива близо до населени места с голяма концентрация на население и бизнес. От районните съдилища в областните центрове много натоварени са: РС Сливен – 59,76 бр.; РС Пазарджик – 55,30 бр.; РС Бургас – 52,78 бр.; РС Враца – 52,68 бр.; РС Велико Търново – 52,58 бр.; РС Стара Загора – 52,18 бр. и РС Хасково – 51,76 бр.. От районните съдилища извън областните центрове много натоварени са: РС Харманли – 58,67 бр.; РС Ботевград – 54,76 бр.; РС Средец – 49,75 бр.; РС Нова Загора – 48,44 бр.; РС Велинград – 48,05 бр.; РС Несебър – 47,95 бр.; РС Девин – 47,00 бр.; РС Дулово – 46,67 бр.; РС Панагюрище – 46,39 бр. и РС Димитровград – 46,35 бр..

От друга страна с ниска натовареност (под 30 дела) са 26 от районните съдилищата, или около 1/4. От тях най-ниска е натовареността на РС Малко Търново – 9,13 бр. (с 2-ма съдии по щат); РС Трън – 10,89 бр. (с 3-ма съдии по щат); РС Брезник – 15,22 бр. (с 3-ма съдии по щат); РС Тополовград – 16,97 бр. (с 3-ма съдии по щат); РС Ивайловград – 17,58 бр. (с 2-ма съдии по щат); РС Каварна – 18,35 бр. (с 6-ма съдии по щат) РС Крумовград – 20,17 бр. (с 2-ма съдии по щат); РС Ардино – 20,50 бр. (с 2-ма съдии по щат); РС Елхово – 21,85 бр. (с 6-ма съдии по щат); РС Кула – 23,25 бр.(с 2-ма съдии по щат); РС Белоградчик – 23,04 бр. (с 4-ма съдии по щат); РС Балчик – 25,00 бр.(с 6-ма съдии по щат).

За сравнение натовареността на районните съдилища от един съдебен район е изготвена нарочна таблица, в която съдилищата са подредени в низходящ ред съобразно натовареността им по щат. От данните в тази таблица е видно, че диспропорциите в натоварването и в рамките на съдебните райони също са големи.

2. Окръжни съдилища

Средната натовареност по щат в окръжните съдилища за 2011 г. е 8,69 бр. на съдия месечно, при 8,60 бр. средна натовареност за периода 2008-2010 г., което обстоятелство сочи, че няма ръст в постъпленията на делата за разглеждане

Тук ясно се разграничават три групи съдилища – с висока натовареност – от 11 до 20 дела, със средна натовареност – от 7 до 11 дела и с ниска натовареност – под 7 дела месечно. Изключение от тази натовареност се наблюдава при СГС – 28,42 бр. дела за разглеждане на един съдия месечно, или повече от три пъти от средното за нивото, поради което следва да се приеме, че този съд е свръх натоварен.

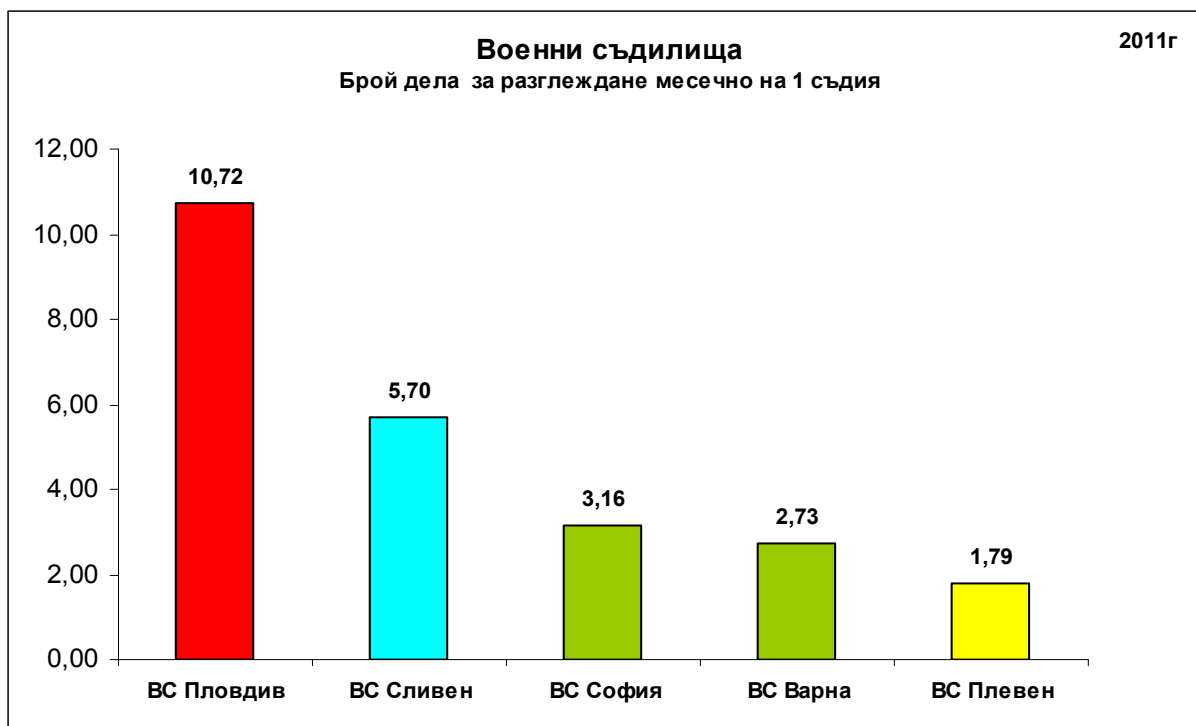
С висока натовареност по щат са 15 % от окръжните съдилищата и те са ОС Варна – 12,81 бр., ОС Пловдив – 12,57 бр., ОС Благоевград – 12,41 бр. и ОС Стара Загора – 12,28 бр. дела месечно.

Със средна натовареност са 59 % от съдилищата от това ниво и с ниска натовареност - 26 % или 1/4. С най-ниска натовареност - под 6 дела месечно са: ОС Разград – 5,56 бр.; ОС Търговище – 5,20 бр.; ОС Ямбол – 4,97 бр.

3. Военни съдилища

Средната натовареност по щат на военните съдилища за 2011 г. е 4,82 бр. дела месечно на един съдия при 5,70 бр. за предходния тригодишен период, т.е. има леко намаление.

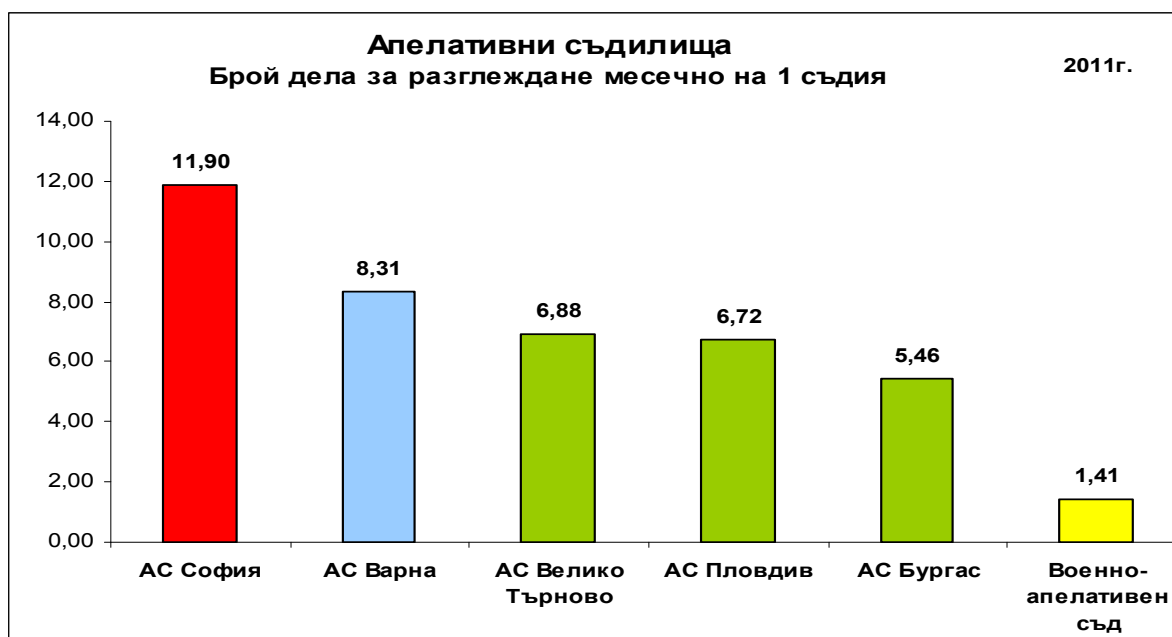
При средна натовареност по щат 4,82 бр. по-натоварен в сравнение с останалите военни съдилища е ВС Пловдив – 10,72 бр. дела (с 5 съдии по щат), а най-слабо ВС Плевен – 1,79 бр. дела месечно (с 4 съдии по щат). ВС София е с 3.16 бр. дела (с 8 съдии по щат); ВС Сливен – 5,70 бр. (с 5 съдии по щат) и ВС Варна – 2,73 бр. (с 5 съдии по щат).

4. Апелативни съдилища

За апелативните съдилища **средната натовареност по щат за 2011 г. е 6,78 бр. дела за разглеждане месечно на един съдия**, при 6,39 за предходните три години, т.е. наалице е устойчивост на този показател.

В апелативните съдилища разделението по натовареност е много по слабо изразено от другите нива. Повечето от тези съдилища са със средна натовареност, а именно: **АС Пловдив – 6,72 бр.; АС Бургас – 5,46 бр.; АС Велико Търново – 6,88 бр.; АС Варна – 8,31 бр.** С по-висока натовареност месечно е **АС София – 11,90 бр. дела за разглеждане** от един съдия. С най-ниска натовареност от апелативните съдилища е **Военно-апелативния съд – 1,41 бр. дела за разглеждане месечно** на осем магистрати по щат. На следващата графика е показана натовареността по щат на апелативните съдилища.

5. Административни съдилища

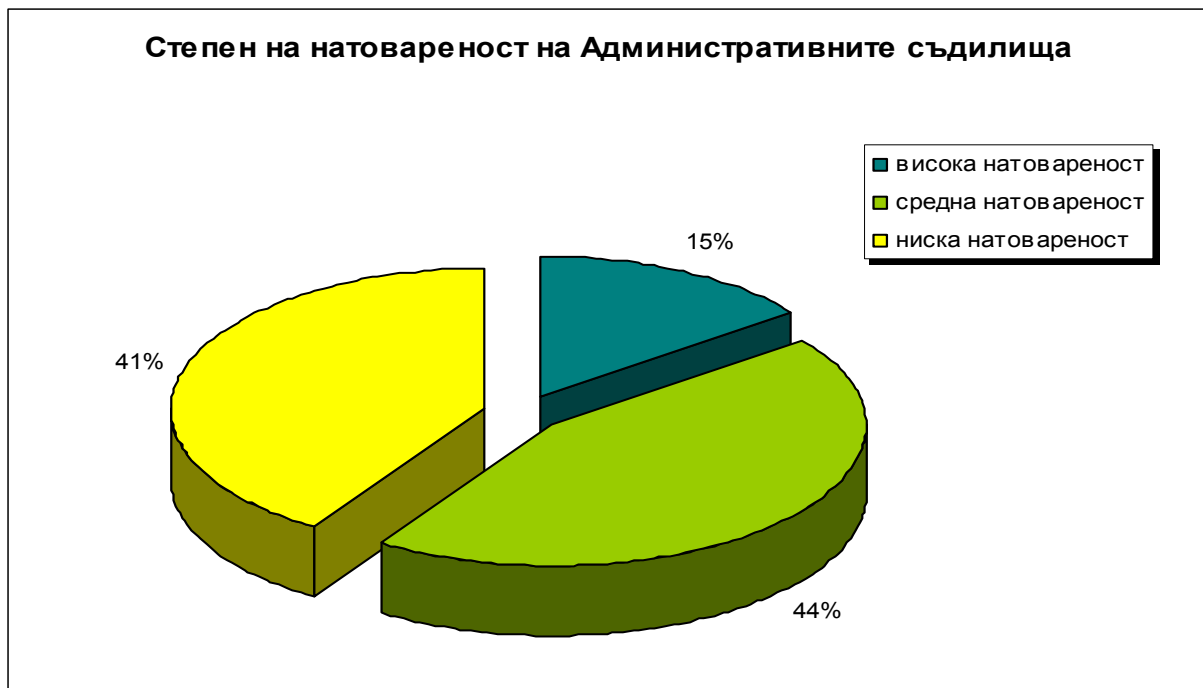
Средната натовареност по щат за 2011 г. на административните съдилища е **14,19 бр. дела за разглеждане месечно от един съдия**, при **12,11 бр.** за предходния тригодишен период, които данни сочат на увеличение на делата.

Свръх натоварен е административен съд София – град с **29,59 бр.** дела за разглеждане месечно на един съдия по щат.

С **висока натовареност** (над 20 дела месечно за разглеждане на един магистрат) са 15 % от административните съдилища. Това са съдилищата в градовете: **Бургас – 27,76 бр. дела; Хасково – 24,07 бр. дела; Пловдив – 21,79 бр. дела; Велико Търново – 21,46 бр. дела.**

Средно натоварени между 12 и 20 дела месечно са 44% от съдилищата.

С **ниска натовареност** (под 11 дела месечно) са 41 % от административните съдилища. Най-ниска е натовареността на: **АдмС Разград – 8,62 бр., АдмС Търговище – 8,58 бр., АдмС Габрово – 8,57 бр. и АдмС Добрич – 8,57 бр.**

В приложената към доклада обобщена таблица с графики е показана както щатната, така и действителната натовареност на съдилищата.

Анализът на статистически данни показва голяма неравномерност в натоварването както между видовете съдилища - общи, военни и административни), така и в отделните видове съдилища по нива в рамките на страната и по съдебни райони. Комисията счита, че причините за това са както обективни, така и субективни. От една страна това са развилите се в годините на прехода миграционни процеси, при които голяма част от населението се е насочило да живее и работи към по-големите населени места, областните центрове и най-много в София, където бизнеса е по-развит, където са местните и централни органи на държавната власт, но и престъпността е по-висока и т.н. Всички тези обстоятелства са довели и до увеличаване броя на делата в тези съдебни райони и съдебни органи и респ. намаляването им в останалите. От друга страна в годините назад не са правени задълбочени анализи при определяне броя на съдебните райони и съдилищата в тях, както и за необходимите щатни бройки за обслужване и решаване на делопотока по отделни съдилища и райони.

Изложените констатации налагат Висшият съдебен съвет в рамките на своите правомощия да вземе конкретни решения, чрез които постепенно да бъде преодоляна създалата се диспропорция в натовареността на съдилищата.

Комисията счита, че идеята за нова "географска съдебна карта" е преждевременна и не е целесъобразно в настоящата икономическа и финансова обстановка в страната да бъде реализирана. Аргумент в подкрепа на това виждане са и следните съображения, които са в

няколко посоки. На първо място без въвеждането на единна унифицирана деловодна система в съдилищата, чрез която да се черпи директно информация за статистическите показатели в тяхната дейност, а не опосредено чрез попълването от самите тях на статистически таблици, не може да се осигури напълно надеждна информация, която да е основа за вземане на толкова мащабно решение. Освен това, дори статистическата информация да е коректна, то за да бъде взето обосновано такова решение следва да се направи и задълбочено изследване по отношение на всеки съдебен район и съд на: демографските процеси; броят и вида на престъпност; икономическите показатели и бизнес средата в съответните райони; бюджетните разходи за издръжка на съответните органи и т.н. Вземането на подобно решение, без промени в административно-териториалното деление на страната, изисква мнението и на други органи и институции, по отношение на които то ще даде отражение в дейността им.

Комисията счита, че неотложните мерки, които Висшият съдебен съвет може да вземе към настоящия момент, следва да бъдат насочени към следното:

1. Да задължи административните ръководители на съдилищата да осъществяват постоянен контрол за стриктното спазване на чл. 89 от ПОРОАВАС и указанията за неговото приложение;
2. Да задължи административните ръководители на съдилищата да предприемат необходимите вътрешно-организационни мерки за оптимизиране на отделните дейности от момента на образуване на делото до приключването му със съдебен акт, както и да осъществяват ефективен контрол по спазване на определените в тази връзка организационни срокове по движение на делата и определените с процесуалните закони инструктивни срокове;
3. След обобщаване на данните за свободните щатни съдийски бройки по органи, но преди обявяване на новите конкурси, по предложение на КПА да намали щатната численост на ниско натоварените съдилища и да увеличи щатната численост на посочените по-горе свръх натоварени съдилища, а по възможност и на най-много натоварените от групата на много натоварените съдилища;
4. По предложение на КПА и по предвидения в чл. 194 от ЗСВ ред да намали щатната численост на много ниско натоварените съдилища и да увеличи щатната численост на свръх и много

натоварените съдилища, като преназначи без конкурс съдиите заемащи тези щатни бройки;

5. В съответствие с Европейската директива за достъп до правосъдие Висшия съдебен съвет чрез КПА и КСА да обсъди възможността за нейното прилагане.

Приложение: съгласно текста.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КОМИСИЯТА
ПО АНАЛИЗ И ОТЧИТАНЕ СТЕПЕНТА
НА НАТОВАРЕНОСТ НА ОРГАНИТЕ НА
СЪДЕБНАТА ВЛАСТ:

/Цв. Табанджова/